

Yksipersonaisten ilmausten pulmia

1. Vajaat kaksikymmentä vuotta sitten julkaistiin Virittäjässä (1950 s. 197—198) Kaarlo Niemisen kirjoitus »Filosofillakin on oltava kengät», jossa hän käsittelee otsikkolauseensa mukaista lauserakennetyyppiä yleiskielen normituksen kannalta. Nieminen huomauttaa, että »tämäntapainen kömpelö lausetyyppi on melko yleinen sanomalehtikielessä ym.», ja luettelee koko joukon sitä valaisevia esimerkkejä, sellaisia kuin »Johtajalla on oltava kosketus joukkoihin», »Jotta yleensä voisi olla eläviä olioita, on vallittava sellaiset olosuhteet, jotka tekevät elämisen mahdolliseksi», »Maassa on oltava myös ravintosuoloja», »Meistä on tullava sisäisesti eheä kansakunta», »Meissä on tapahduttava täydellinen mielenmuutos». Esimerkkiensä yhteiseksi piirteeksi hän toteaa sen, että niissä »rakenteen on oltava, on tullava, on tapahduttava jne. pääverbi ilmaisee olemassaolemista tai olemaan tulemista, esiintyy yksipersonaisesti käytettynä ja on spesiekseltään indefiniittisen subjektin yhteydessä». Tästä syystä ilmaukset olisi Niemisen mukaan katsottava virheellisiksi: »tällaisista yksipersonaisista verbeistä on käytetty passiivista muotoa, vaikka yksipersonaisella verbillä ei ole passiivia». Sijalla hän esittää käytettäväksi samamerkityksisiä *tulee, täytyy, pitää* + 1. inf. -tyyppisiä rakenteita, siis: Johtajalla *tulee olla* kosketus joukkoihin jne.

Sen keskustelun jälkeen, mikä Virittäjässä ja vähin muuallakin käytiin 1950-luvulla eräistä suomen subjektin ja predikaatin suhdetta koskevista peruskysymyksistä, voitaisiin Niemisen formulointia hiukan täsmentää: kyseiset lauseet ovat tyyppillisiä eksistentiaali-ilmauksia. Mainitsen selvyyden vuoksi vielä muutaman lisäesimerkin, jotka osoittavat, millaisessa transformaatio-suhteessa tämäntapaaiset lauseet ovat eräisiin Virittäjän-keskustelussa käsiteltyihin eksistentiaalityypppeihin. Samalla esimerkkini hiukan valaisevat puheena olevan ilmaustyyppin yleisyyttä ja käyttöalaa nykypäivien kirjasuomessa. Aivan tavanomaisia näyttävät olevan seuraavan kaltaiset, Niemisen mainitsemiin rinnastuvat esimerkit:

on oltava

Jotta tämä määritelmä sanoisi jotakin, *on oltava selvyyys* siitä, mitä »rytmillisiin muotoihin» sisältyy, ts. mitä rytmi on. Matti Sadeniemi, Metrikkamme perusteet, 1949, s. 5. (Vrt. [Hänellä] *on selvyyys* siitä; *pitäisi olla selvyyys* siitä.)

Tutkijalla *on oltava* yksityiskohtainen *yleiskuva* materiaalista ennen kuin hän ryhtyy sitä historioivasti käsittelemään. Erkki Itkonen, Kieli ja sen tutkimus, 1966, s. 17. (Vrt. Tutkijalla *on yleiskuva* materiaalista; Tutkijalla *pitää olla yleiskuva* materiaalista.)

Kaikilla ulkomaalaisilla, jotka tulevat Suomeen autollaan, *on oltava* ns. vihreä kortti. HS 16. 7. 1966. (Vrt. Ulkomaalaisilla *on* vihreä kortti; Ulkomaalaisilla *pitää olla* vihreä kortti.)

Paasion ohella pääsi sos.dem. ryhmästä hallitusvallan makuun vain Lars Lindeman, joka saanee kiittää tästä äidinkieltään. Se on nimittäin ruotsi, ja tottahan yksi ruotsalainen *ministeri on oltava* edes näön vuoksi. US 29. 5. 1966. (Sanajärjestyksestä ja paikallissija-adverbiaalin puuttumisesta huolimatta tulkittava eksistentiaali-ilmaukseksi. Vrt. Tottahan yksi ruotsalainen *ministeri on* ~ *pitää olla* [joka hallituksessa].)

Samoin *on* mahdollisia tapauksia varten *oltava* erityiset *kulontorjuntasuunnitelmat*. HS 18. 7. 1966. (Vrt. Mahdollisia tapauksia varten *on* [~ *pitää olla*] erityiset *suunnitelmat*.)

- pornografiassa *on oltava* todenmukaisuuden *piirteitä* vaikka karrikointikin on sallittu. Ylioppilaslehti 12/1965. (Vrt. Pornografiassa *on* [~ *pitää olla*] todenmukaisuuden *piirteitä*.)

o n t u l t a v a

Ensin päätetään, että esim. *televisio-ohjelmaa on tultava* viikossa tietty *tuntimäärä* — yhtä paljon kuin Ruotsi ja Norja yhdessä lähettävät. US 5. 2. 1967. (Vrt. *Televisio-ohjelmaa tulee* [~ *pitää tulla*] viikossa tietty *tuntimäärä*.)

o n k ä y t ä v ä

Luettelosta *on käytävä* selville suomalaisen myytillisen tarinaperinteen *tarinatyyppit*, *motiivit* ja tärkeimmät *piirteet*. Lauri Simonsuuri, Vir. 1962 s. 420. (Vrt. Luettelosta *käy* [~ *pitää käydä*] selville *tarinatyyppit*.)

Lausunnosta *on käytävä* ilmi todetut *sairaudet* sekä annettu ja käynnissä oleva *hoito*. US 7. 3. 1966. (Vrt. Lausunnosta *käy* [~ *pitää käydä*] ilmi *sairaudet* ja *hoito*.)

o n l i i t t y t t ä v ä

Älykkyuden ohella hänen [työläiskirjailijan] henkisiin varusteisiinsa - - *onkin liittyvä* huomattava taiteellinen *pääoma* ja voimakas *määrätietoisuus*. Kirjallisuuden opiskelijan pro gradu -kokeesta 1966. (Vrt. Henkisiin varusteisiin *liittyy* [~ *pitää liittyä*] taiteellinen *pääoma*.)

o n t a p a h d u t t a v a

Mutta sitä ennen *olisi* eri alojen edustajain suhtautumisessa *tapahduttava* perustavanlaatuinen *muutos*. US 5. 7. 1966. (Vrt. Suhtautumisessa *tapautuu* [~ *pitäisi tapahtua*] *muutos*.)

Eräät muutkin intransitiiviverbit kuin *olla*, *tulla*, *käydä*, *liittyä*, *tapahtua* tulevat tällaisissa rakenteissa ilmeisesti kyseeseen. Omaa ryhmäänsä vihdoin ovat seuraavat kolme esimerkkiä, joita niitäkin on pidettävä eksistentiaali-ilmauksina, vaikka eksistentiaalinen neksuksen subjekti niissä on hiukan poikkeuksellinen:

Sananlaskuista *on käytävä ilmi, miten suomalaiset näkevät asiat*, - -. (Matti Kuusen suomentamaa C. H. Aspin tekstiä, Vanhan kansan sananlaskuviisaus, 1953, s. 488.)

Pankaa tuulemaan alusta alkaen, sillä 12 minuutissa *on tapahduttava paljon*, jos mieli voittaa. US 29. 11. 1957.

— Yhdysvalloista *on tultava* sotilaallisesti hyvin *voimakas* ja hyvin *uudenaikainen*, lausui hän [presidentti Kennedy]. US 11. 11. 1960.

Ensimmäisessä esimerkissä subjektina on epäsuora kysymyslause; ilmauksen eksistentiaalius paljastuu selvästi, jos sivulause korvataan substantiivilla (Sananlaskuista *käy ilmi ~ pitää käydä ilmi ~ on käytävä ilmi suomalaisten näkemys*). Toisessa esimerkissä on subjektin asemassa adverbii *paljon*, aivan kuten eksistentiaalilauseissa joskus muulloinkin (huom. *tapahtuu paljon, pitää tapahtua paljon*, joiden kielteisissä vastineissa voi olla yleisten subjektisääntöjen mukaisesti myös partitiivi: ei tapahdu *paljon ~ paljoa*, ei pitäisi tapahtua *paljon ~ paljoa*). Kolmas esimerkki kuuluu tyyppiin, joka suuresti muistuttaa predikatiivilauseita ja Aarni Penttilän mukaan (Suomen kielioppi s. 612) kuuluisikin niiden joukkoon. Olen toisessa yhteydessä (Nykysuomen tutkimusta ja huoltoa s. 13) huomauttanut siitä, että (subjekti)-predikatiivin sija nykysuomessa määräytyy yleensä samojen sääntöjen mukaan kuin myönteisen eksistentiaalilauseen subjektin; generatiivin kieliopin mukaan voitaisiin sanoa, että predikatiivilauseilla ja myönteisillä eksistentiaalilauseilla on hyvin samantapainen »johtohistoria». *a:sta tulee b* -tyyppiset tilanmuutosta ilmaisevat lauseet ovat kuitenkin eksistentiaalilauseiden kaltaisia vieläkin enemmän kuin tavalliset predikatiivilauseet: tällaisen lauseen *b* noudattaa eksistentiaalilauseen subjektin sijaa koskevia sääntöjä myös kielteisessä yhteydessä. Vaikka sanotaan »Yhdysvalloista *tulee* (t. *pitää tulla*) *voimakas*», on toisaalta pakko sanoa »Yhdysvalloista *ei tule* (t. *ei pidä tulla*) *voimakasta*». Myös predikaatti on *a:sta tulee b* -tyyppisissä lauseissa aina yks. 3. persoonassa niin kuin eksistentiaalilauseissa: *Juhlista tulee hauskat*. Siksi tämäntyyppiset lauseet on täysi syy lukea eksistentiaalilauseiden joukkoon.

Epäselvempi on seuraavan tapauksen tulkinta:

Iltateen jälkeen ulkoillaan ja klo 21 talossa *on oltava hiljaista*. HS 2. 4. 1967.

Onko *on hiljaista* eksistentiaalilause (subjektina *hiljaista*) vai predikatiivilause? Samaa muotokriteeriä kuin äsken ei tässä tapauksessa voida käyttää, mutta esimerkiksi nominatiivin sisältävä vastaavanlainen lause *on kylmä* säilyttää nominatiivinsa kielteisenäkin (*ei ole kylmä* pro **kylmää*), ja tämä viittaa mieluummin predikatiivitulkintaan. Lause *on oltava hiljaista* olisi siis yksinäinen esimerkki siitä, että *on* + pass. I. partis. -tyyppiseksi ilmaukseksi voidaan joskus transformoida myös muu yksipersonainen rakenne kuin eksistentiaalilause. Tosin tälläkin kertaa kyseessä on eksistentiaalilauseille lähisukuinen ilmaus; sellaisia lauseita kuin vaikkapa **Olisi tuultava vähän enemmän*, **Nyt olisi jo vetäydyttävä pilveen*, **Hänen olisi tultava sääli*, **Meidän on kannatettava mennä* sen sijaan tuskin esiintyy.

2. Niemisen käsitys kyseisen ilmaustyyppin virheellisyydestä sai pian kannattajia. E. A. Saarimaa toistaa hänen käsityksensä Kielenoppaassaan sen 3. painoksesta (1955, s. 150) lähtien, ja samalle kannalle ovat asettuneet myös Aarni Penttilä (Vir. 1954 s. 119 alav., Suomen kielioppi s. 642) ja Suomen Akatemian kielilautakunta (ks. Vir. 1956 s. 98). Pidättyvämpää näyttää olevan Osmo Ikolan asennoituminen (Sananjalka 1 s. 46 alav.): omaa kantaa ottamatta hän vain toteaa, että »käyttöä, jossa *on oltava*-rakenteeseen liittyy subjekti, on pidetty virheellisenä - - ». Paavo Siro ymmärtääkseni on valmis hyväksymään koko tyyppin (Suomen kielen lauseoppi s. 142). Yleiskielen normituksen kannalta on tämänhetkinen epävakaisuus ilmeisen kiusallinen. Lausetyyppi on yleinen, sitä käyttävät huoleti monet tarkoiksi ja hyväkorvaisiksi tunnetut kirjoittajat, ja nekiään, jotka uskollisina Niemisen ja Penttilän säännötykselle koettavat sitä karttaa, tuskin onnistuvat pyrkimyksessään muuten kuin tietoisesti ponnistellen. Ylioppilaisaineiden epälukuisia *on oltava* + subj. -ilmauksia eivät oppikoulujen äidinkielen opettajat yleensä kuulu lainkaan merkitsevän. Olisiko korjaaajan niiden kohdalla sitten tartuttava punakynään, ja millä perustein?

Niemisen lisäksi on puheena olevan lausetyypin virheellisyyttä koettanut perustella myös Penttilä. Hänen mukaansa virheellisyyden syy olisi siinä, että »impersonaaliseen *on* (~ *oli* jne.) *oltava* sanelliittoon ei voi ymmärrettävästikään liittää subj:ia» (Suomen kielioppi s. 642). Kuten olen Vir. 1958 s. 103 huomauttanut, tällainen perustelu ei voi pohjautua muuhun kuin ajatusharhaan: saman ajatuskulun mukaanhan jouduttaisiin leimaamaan virheelliseksi myös rakenne *Filosofillakin pitää olla kengät*, jonka sanaliitto *pitää olla* on Penttilän terminologian mukaan sekin »impersonaalinen». Teoreettisesti paljon kiintoisampi on käsittääkseni Niemisen perustelu, siihen sisältyvää ajatusvirhettä kun ei ole aivan yhtä helppo osoittaa. Näyttää siltä, että Nieminen vuorostaan on langennut sudenkuoppaan, joka parhaiten on paljastettavissa transformatorisin keinoin.

Se Niemisen perustelu, että »yksipersonalaisella verbillä ei ole passiiviasia», on arvattavasti heijastumaa Setälän lauseopista, jonka 93. §:n 2. kohdan 3. muistutuksessa todetaan: »Passiiviasia käytetään kaikista verbeistä paitsi semmoisista, jotka jo itsessään ovat persoonattomia, kuten *täytyy, pitää, sataa*.» Ei ole tietenkään selvää, että Setälä on edes ajatellut induktiivin sääntönsä koskevan sellaisia jossain mielessä persoonattomia verbejä — oikeammin verbiesiintymiä —, jotka ovat eksistentiaalinen neksuksen predikaattina. Mutta vaikka sääntö parhain päin tulkittaisiinkin näin laajasti, sitä tuskin on oikeus tulkita niin, että se ilman muuta koskisi kaikkia tapauksia, joissa aktiivimuotoinen predikaatti transformatorisesti vaihtuu passiivimuotoiseksi. Sellainen tulkinta näet sekoittaisi pahasti lauseopin esityksen.

Yksinkertaisimpia passiivitransformaatioita — oikeastaan ainoita, jotka tämän nimen ansaitsevat — ovat ne, joissa aktiivimuotoinen finiittipredikaatti vaihtuu passiivimuotoiseksi samalla kun persoonaltaan määräinen subjekti vaihtuu epämääräiseksi henkilötekijäksi ja subjektin formaali ilmaisin käy mahdottomaksi, siis tyyppi *minä laulan* (*sinä laulat, hän laulaa* jne.) *laulun* → *lauletaan laulu*. On ehkä ma-kuasia, käsitetäänkö suhde ihan tällaiseksikaan vai ajatellaanko generatiivissa kieli-

opissa vallalle päässeen käsityksen mukaisesti, että aktiivilauseet ja passiivilauseet ovat kummatkin tahollaan pääluokaltaan eriytymättömän, puhtaasti abstraktin lause-tyypin realisoitumia. Selvää kumminkin on, että Setälän sääntö sopii nimenomaan tällaisiin tapauksiin, ja luultavaa, että Setälä varsinaisesti niitä on tarkoittanutkin. Sellaiset transformaatiot kuin *hänen täytyy mennä* → **(hänen?) täydytään mennä, sataa* → **sadetaan* ovat mahdottomia. Mahdoton on myös transformaatio *minulla on rahat* → **minulla ollaan rahat* — ja ajatuskokeenakin se on hyväksyttävissä vain jos Lauri Hakulisen tapaan otaksutaan, ettei eksistentiaalilauseen »subjekti» olekaan oikea subjekti samassa mielessä kuin ei-eksistentiaalilauseen. Tämä otaksuma on nähdäkseni kyllä aiheellinen.

Tämäntyyppisen yksinkertaisen passiivitransformaation lisäksi on kuitenkin myös muita transformaatiotyyppisiä, joissa aktiivimuotoinen predikaatti vaihtuu passiivimuotoiseksi. Sellainen on esimerkiksi se transformaatio, jonka avulla eräät temporaalit sivulauseet ovat vaihdettavissa passiivimuotoisen nominaalipredikaatin (passiivin 2. partiipin yks. partitiivin) sisältäviksi temporaalirakenteiksi: *kun kevät on tullut* → *kevään tultua*. Ensimmältä näyttää siltä, että Setälän sääntö pätee tällaisiin tapauksiin; mahdottomiahan ovat esimerkiksi transformaatiot *kun hänen on täytynt mennä* → **hänen täydyttyään mennä, kun on satanut* → **sadettua* ja samaten *kun minulla on ollut rahat* → **minulla oltua rahat*. Lähempää tarkasteltaessa ilmenee kuitenkin, että yhtä lailla mahdottomia ovat myös vastaavat aktiivimuotoisen nominaalipredikaatin (aktiivin 2. infinitiivin inessiivin) sisältävät temporaalirakenteet, joita teoriassa voitaisiin kuvitella eräiden temporaalilauseiden transformaatioiksi. Voidaan kyllä transformoida: *kun kevät tulee* → *kevään tullessa*, mutta ei seuraavaan tapaan: *kun hänen täytyy mennä* → **hänen täytyessään mennä, kun sataa* → **sataessa, kun minulla on rahat* → **minulla ollessa rahat*. Itse asiassa kaikki temporaalilauseiden transformoinnit temporaalirakenteiksi — sanottakoon niitä vaikka temporaalirakennetransformaatioiksi — ovatkin syntaktisessa tuottoprosessissa keskenään samalla tasolla, joka on toinen ja myöhempi kuin passiivitransformaatioiden. Osassa temporaalirakennetransformaatioita vaihtuu kyllä aktiivimuotoinen finiittipredikaatti passiivimuotoiseksi nominaalipredikaatiksi, mutta vain osassa, eikä temporaalirakennetransformaatioita ollenkaan koske se passiivitransformaatioille luonteenomainen piirre, että subjekti epämääräistyisi ja sen formaali ilmaisin kävisi mahdottomaksi. Subjektin ja predikaatin välinen neksussuhdehan säilyy temporaalirakenteissa samana kuin se on alkuperäisissä temporaalilauseissa. Ehkä havainnollisimmin osoittaa passiivitransformaation ja temporaalirakennetransformaation eritasoisuutta se seikka, että passiivimuotoiset temporaalilauseet ovat aktiivimuotoisten tavoin edelleen transformoitavissa temporaalirakenteiksi. Vrt. *kun tullaan* → *tultaessa, kun on tultu* → *tultua*.

Äskeisessä luulen selvittäneeni, ettei **hänen täydyttyään mennä, *sadettua, *minulla oltua rahat* -tyyppisten rakenteiden käymättömyys johdu passiivitransformaation käymättömyydestä yksipersonaisiin verbi-ilmauksiin; syynä on nimenomaan temporaalirakennetransformaation käymättömyys niihin, ja tämä on aivan muuta.

Kyseessä on itsenäinen transformatorinen sääntö, jota ei voida johtaa deduktiivisti passiivitransformaatiota koskevista säännöistä vaan pelkästään induktiivisti tosiasiallisesta kielenkäytöstä. Tämä havainto on hyvä pitää mielessä, kun palataan tarkastelemaan *Filosofillakin on oltava kengät* -tyyppisiä lauseita.

Tarkastelun lähtökohdaksi sopivat sellaiset tavanomaiset ja grammatikkojen yksimielisesti hyväksymät lausetyypit kuin *Nyt minun on lähdeittävä, Tiedon olisi vastattava totuutta*. Niihin sisältyy normaalisti nominaalirakenne, jonka subjekti on geneetiivissä ja predikaatti pass. 1. partisiipin yks. nominatiivissa. Kaikki tällaiset rakenteet ovat tietysti käsitettävissä tulokseksi yksinkertaisesta transformaatiosta, jossa ei-eksistentiaali finiittilause muuntuu yksipersonaisesti käytetyn *olla*-verbin seurassa olevaksi nominaalirakenteeksi seuraavaan tapaan: *nyt minä lähdän* → *nyt minun [on] lähdeittävä, tieto vastaa totuutta* → *tiedon [olisi] vastattava totuutta*. Huomataan, että subjektin ja predikaatin välinen neksussuhde säilyy ennallaan tässäkin transformaatiotyypissä, jota sopii tässä nimittää vaikka nesessiivirakennetransformaatioksi (väittämättä silti, ettei nimitys »nesessiivirakenne» sopisi erälle muillekin nominaalirakenteille kuin nyt käsitellylle). Nesessiivirakennetransformaatiokin, aivan kuten temporaalirakennetransformaatio, on siis syntaktisessa tuottoprosessissa toista, myöhempää tasoa kuin passiivitransformaatio. Huomattakoon jälleen, että myös passiivimuotoinen finiittilause on transformoitavissa nesessiivirakenteeksi: *nyt lähdetään* → *nyt [on] lähdeittävä*. Mutta entä sellaiset aktiivimuotoiset finiittilauseet, jotka sisältävät yksipersonaisen verbi-ilmauksen, eksistentiaalilauseet mukaan luettuna?

Koska nesessiivirakennetransformaatio on muuta kuin passiivitransformaatio, ei asiaa voida ratkaista deduktiivisesti vetoamalla siihen, että passiivitransformaatio on tämmöisissä tapauksissa mahdoton. Ratkaisu on taas perustettava induktiivisesti olemassa olevaan kielenkäyttöön. Silloin ilmenee, 1) ettei nesessiivirakennetransformaatio yleensä käy yksipersonaisiin verbi-ilmauksiin (ks. s. 295), 2) että se toisaalta kuitenkin käy eksistentiaalilauseisiin, jotka muutenkin ovat yksipersonaisten ilmausten joukossa erikoisasemassa. Kyseessä on jälleen itsenäinen transformatorinen sääntö, jonka oikeutuksen kriteerinä on — kuten generatiivin kieliopin sääntöjen yleensäkin — juuri se, että se on kielenpuhujan »kompetenssin», hänen kielitunteensa mukainen.

Tähän mennessä olen koettanut osoittaa, ettei nyky-suomen puhtaasti deskriptiivi kielioppi voi sysätä syrjään eksistentiaaleja nesessiivirakenteita deduktiivein perustein, varsinkaan kun deduktion perusta on transformatoriselta kannalta virheellinen. Tulos ei tietysti vielä semmoisenaan merkitse samaa kuin että tällaiset rakenteet olisi myös normatiivin kieliopin hyväksyttävä. Onhan paljon sellaisia lauserakenteita, jotka ovat todellisen kielenkäytön mukaisia mutta joita normatiivi kielioppi silti eri syistä hylkii. Ajateltakoon tyyppejä *Hän sai työn tehtyä, Suomenlinnan eristetty sijainti, Painostuksen seurauksena puheenjohtaja erosi*. Kaikissa näissä tapauksissa on erinäisiä tarkoituksenmukaisuussyitä, joiden perusteella tyyppejä ei ole pidetty kirja-

kielessä ja sen mukaisessa yleiskielessä suotavina. Ehkä tärkeimpänä perusteena näitä tyyppejä vastustettaessa on ollut pyrkimys kirjakielen syntaksin rakenteen yksinkertaisuuteen. Niinpä *sain työn tehdyksi* luontuu *sain työn tehtyä* -tyyppiä paremmin järjestelmään, jossa sanotaan myös esim. *sain työn valmiiksi*; *Suomenlinnan eristetty sijainti* -tyyppiset ilmaukset eivät sovi muuten kuin fraseologisina poikkeuksina järjestelmään, jossa attribuutti- ja predikaattiasemassa olevat partisiipit yleensä noudattavat transformaation pohjana olevan finiittilauseen pääluokkaa; *seurauksena* -tyyppisten essiivien hyväksyminen lauseenmääritteiksi taas lisäisi essiivin lauseopillisia funktioita ja samalla myös syntaktisesti kaksiselitteisiä rakenteita. Muitakin perusteita normatiivin kieliopin kannanotolle voidaan esittää. Hiukan familiaari tyyppi *sain työn tehtyä* ei ainakaan kaikkien kielenkäyttäjien kielitajussa ole tyylillisesti samanveroinen kuin tyyppi *sain työn tehdyksi*, niin ettei se tarkkaan katsoen ole kaikissa tyylilajeissa edes vallitsevan tosiasiallisen kielenkäytön mukainen. Essiivin käyttö lauseenmääritteenä taas on niitä tyyppillisesti kirjallisia, »paperikielisiä» rakenteita, jotka yleistyessään ovat omiaan leventämään kirjakielen ja luontevan puhekielen välistä juopaa ja joita varsinkin viime aikoina on siksi ruvettu yhä ponnekkaammin torjumaan.

Yhtäkään näistä normatiivin kieliopin perusteluista ei nähdäkseni voida käyttää tyyppiä *Filosofillakin on oltava kengät* vastaan. Tyyppi ei tietenkään ole historiallisesti alkuperäinen; aiemmin on käytetty vain ei-eksistentiaalia tyyppiä *Kenkien on oltava kunnossa*, ja nähtävästi tämäkin tyyppi on vanhimpiin suhteisiin verrattuna sekundaari siihen tapaan kuin Osmo Ikola (Sananjalka 1 s. 45—46) on olettanut. Eksistentiaali tyyppi on kuitenkin omiaan täyttämään ilmausjärjestelmään jäänyttä aukkoa. Kun ei-eksistentiaalinen ja eksistentiaalinen näkökulman ero aivan lähimerkityksisissä lauseissa on vanhastaan osoitettu nominaalirakenteen subjektin sijan vaihtelulla (genetiivi : nominatiivi tai partitiivi, esim. *Isännän pitää olla talossa* : *Talossa pitää olla isäntä*), on peräti ymmärrettävää, että samaa keinoa on alettu soveltaa myös tyyppiin *Isännän on oltava talossa*, jonka vastakohtaksi kehittyi tyyppi *Talossa on oltava isäntä*. Syntaksin rakennetta tällainen uudiskehittymä ei mutkista vaan pikemmin yksinkertaistaa — se näkyy vaikkapa siitä, kuinka luontevasti tämä tyyppi voidaan sijoittaa Siron kehittämään kuvausjärjestelmään (Suomen kielen lauseoppi s. 142). Ilmeistä edelleen on, että kyseinen tyyppi on kirjakielen ja siihen liittyvän yleiskielen todellisen käytön mukainen ja ettei siihen nykyään liity sellaisia tyylisävyjä, jotka tekisivät siitä edes jossakin tyylilajissa epäilyttävän. Selvittämistä kaipaisi kysymys, milloin tämä tyyppi on kirja- ja yleiskieleen pesiytynyt. Sillä ei näytä juuri olevan suoranaisia kansankielisiä esikuvia: en ole etsimälläkään löytänyt sen mukaisia lauseita käytettävissä olleista sanastollisista ja lauseopillisista aineskokoelmista, eikä niitä näy vuosien mittaan osuneen myöskään omiin kenttämuistiinpanoihini eri murrealueilla liikkuessani. Osmo Ikola tosin mainitsee (Sananjalka 1 s. 46 alav.) Hl. Koskelta lauseen *kaljaakin ol ain oltava*, joka viittaa siihen, ettei kehitys ole murteillekaan aivan tuntematon. Luulisin yleiskielen spontaanisti kulkeneen tässä lauseopin seikassa omaa, kansankielestä jokseenkin riippu-

matonta rataansa, niin kuin se on eräissä muoto-opillisissakin strukturoitumisproesseissa kulkenut.

Ei voi välttyä siltä vaikutelmalta, että yleiskielen normituksessa on isketty harhaan, kun tyyppi *Filosofillakin on oltava kengät* on luokiteltu kartettavien joukkoon. Kielenhuollollamme riittää siksi paljon tärkeämpääkin työmaata, että on tarmon tuhlausta suunnata kielteistä huomiota tämänkaltaiseen ilmaustyyppiin, etenkin kun yritykset sen syrjäyttämiseksi ovat selvästi predestinoituneet tuloksettomiksi.

3. Nesessiivirakenteisiin liittyvät kuvaus- ja normituspulmat eivät kuitenkaan pysähdy tähän. Eksistentiaalilauseiden käytön tärkeimpiä rajoittavia piirteitä on tunnetusti predikaattiverbin intransitiivius, ja kuten edellä havaittiin, se koskee myös niiden nesessiivirakennetransformaatioita. Tämän havainnon kanssa ristiriidassa ovat seuraavanlaiset tapaukset, joissa nesessiivirakenteen predikaattina on transitiiviverbi mutta jotka semanttisesti — ja sanajärjestykseltäänkin — tuntuvat olevan aivan eksistentiaali-ilmausten veroisia:

Sairasta on kuljetuksen aikana *seurattava* ainakin yksi henkilö. Suomen kulkuneuvot 3/1954.

Kun voittanut kilpakiirjoitus lähetetään - - Lions Internationalin Päämajaan, on sitä *seurattava* englanninkielinen *käännös* kaksoiskappalein [!]. Kansainvälisen kilpakiirjoituksen ohjelmasta 1966.

Tällaisissa tapauksissa eksistentiaali-ilmaukset ovat tavallaan ylittäneet muodolliset rajansa. On muistettava, ettei mikä tahansa intransitiiviverbikään aina kelpaa eksistentiaalilauseen predikaatiksi; käyttökelpoisia ovat vain merkitykseltään mahdollisimman epätoiminnalliset verbit, sellaiset jotka merkitsevät 'olemassa olemista', 'olemaan tulemista' tai 'olemasta lakkaamista'. Juuri tämä semanttinen piirre näyttää olevan eksistentiaali-ilmauksissa siinä määrin etualalla, että sen ansiosta voivat eksistentiaalilauseen predikaatiksi joskus kelvata transitiiviverbitkin, jotka merkitykseltään tulevat lähelle eksistentiaalirakenteisiin taipuvaisia intransitiiveja. Olen Vir. 1953 s. 144—146 huomauttanut, että tavallisimpia tällä lailla käyttäytyviä transitiiviverbejä on juuri *seurata*: Konetta *seuraa hoito-ohjeet* (NS sub *hoito-ohje*; yksiköllinen predikaatti mon. nominatiivissa olevan subjektin ohella); - - *paistia* ja *viiniä seurasi tanssia* ja *naurua* ja *laulua* - - (romaanisuomennoksesta; subjekti partitiivissa); Ryhmässä vallitsee tasapaino silloin kun jossain suhteessa tapahtunutta muutosta - - *seuraa* toisia *muutoksia*, jotka palauttavat aikaisemman tilan - - (Erik Allardt—Yrjö Littunen, Sosiologia, 3. p. 1964, s. 25; subjekti samoin partitiivissa). Erityisen todistusvoimaisia ovat tapaukset, joissa yksipersonaisesta verbistä riippuvan infinitiivirakenteen subjekti on eksistentiaali-ilmauksen vaatimusten mukaisesti finiittilauseen subjektin sijassa eikä genetiivissä. Kertaan Vir. 1953 s. 145 mainitsemani esimerkin ja lisäksi uuden samanlaisen:

Vaikka mitä maailmassa tapahtuisi, *ei juhlaa tarvitse seurata arki*, vaan jokainen uusi elämän päivä voi aueta eilistä ihanampana juhlanä. Pellervo 11/1951.

- - jonkin ranta-alueen määrääminen rannansuojelualueeksi on vain esitoimenpide, jota täytyy seurata välitön alueen maan- ja vedenkäytön suunnittelu ja kaavoittaminen. HS 9. 4. 1967.

Edellä esitetty lause »Sairasta on kuljetuksen aikana seurattava ainakin yksi henkilö» vastaa tietysti tarkoin viimeksi mainittuja tapauksia; vrt. vastaavaan ei-eksistentiaaliin lauseeseen: Ainakin yhden henkilön on seurattava sairasta, jossa nesessiivirakenteen subjekti on genetiivissä. Kyseinen eksistentiaali nesessiivirakenne on jälleen sellaista faktisesti esiintyvää tyyppiä, jota ei yleiskielen deskriptiossa voida jättää huomiotta. Yleiskielen normituksessa siihen taas on selvintä omaksua sama kanta kuin yleensäkin seurata-verbin (ja eräiden muiden transitiiviverbien) käyttöön eksistentiaali-ilmauksissa. Luontevalta tällainen käyttö usein tuntuu, vaikkei sille tarkkoja rajoja voitaisikaan vetää. Luulisin muuten, että vedettiin rajat miten hyvänsä, käytännön merkitystä ei asetetuilla rajoituksilla olisi: kukapa moisia detajlisääntöjä kuitenkaan vaivautuisi pitämään mielessään? On ehkä yksinkertaisinta todeta, että eksistentiaali-ilmauksen predikaattina normaalisti on intransitiiviverbi ja että joskus harvoin kyseeseen voi tulla myös merkitykseltään epätoiminnallinen transitiiviverbi — millä menestyksellä, se jääköön kielitunteen ratkaistavaksi kussakin yksityistapauksessa.

4. *On oltava* -tyyppisistä ilmauksista keskusteltaessa ovat tähän asti jääneet kokonaan huomiotta seuraavanlaiset tapaukset, jotka ainakin lehtikielessä ja yleiskielenkäyttäjien puhemielessä ovat nykyään varsin yleisiä:

on oltava

Lisäksi eri kaapelit on oltava tietyissä syvyyksissä. US 16. 5. 1957.

Tämän käsityksen hyväksymme, mutta emme sitä - - että kaikki oksat on oltava yhden ja saman puolueen hallussa. US 18. 10. 1957.

Kaikki työkalut on oltava säädettävissä ja liikutettavissa. US 28. 1. 1961.

Buenos Airesiin aiotut paketit olisi oltava lähtökunnossa tässä kuussa - - . US 17. 10. 1961.

Esitykset uusista kaupunki-, kauppala- ja alueliitoshankkeista on oltava sisäministeriössä kesäkuun alkuun mennessä - - . US 16. 5. 1965.

Viimeiset tiedot olinpaikasta on myös oltava tiedossa, samoin kuin odotettu saapumisaika. US 3. 8. 1965.

on tullava

- - jos kerran suostutaan yleisiin palkankorotuksiin, niin ne on tullava vastaavan suuruisina ja suhteellisina myös akateemisen tutkinnon suorittaneille - - . US 17. 12. 1958.

Siihen käsitykseen Franju varmasti on meidän tahtonutkin jäävän: muutos on tullava toiselta taholta kuin potilaista ja heidän vapaudenrakkaudestaan. Heikki Eteläpää, US 25. 2. 1962.

Niillehän *se on tullava* kanssa. Repliikki helsinkiläisen fil. maisterin suusta 1962.

o n m e n t ä v ä

Mutta sillä ehdolla [saat lähteä], että luet ensi yön aikana läksysi. *Tämänpäiväiset ja huomiset on mentävä* kuin vettä valaen. Kalle Päätaalo, Koillismaa, 1960, s. 70.

Ne siellä määrää *ketkä on mentävä*. Repliikki yleiskielensekaisen jämsänkoskelaisen suusta 1962.

o n t a p a h d u t t a v a

Valtiontalouden *tasapainottaminen olisi* kokouksen käsityksen mukaan *tapahduttava* menoja supistamalla - - . US 24. 8. 1963.

- - vaikeissa liikennöintiolosuhteissa, esim. jääkelillä, *on jarrutukset* turvallisuussyistä *tapahduttava* - - moottorin avulla. US 8. 2. 1964.

Kirjan juoni - - on mitään sanomaton ja mitätön. Tyttö ja poika, tietenkin *koh-taaminen on tapahduttava* epätavallisissa olosuhteissa - - ja tietenkin on lopulta mentävä sänkyyn, tai sanoisinko lattialle. US 18. 11. 1966.

Kaikki nämä esimerkit muistuttavat 1. jaksossa lueteltuja siinä, että nesessiivirakenteen predikaattina ovat taas intransitiiviverbit, vieläpä suunnilleen samat merkitykseltään »epätoiminnalliset» verbit kuin aiemmissa esimerkeissä, ja että rakenteen subjekti on nominatiivissa, ei genetiivissä. Rakenteille ominaista epätoiminnallisuuden piirrettä korostaa vielä sekin, että henkilösubjektia ei niissä juuri käytetä. Ero 1. jakson esimerkkeihin on kuitenkin nähtävissä siinä, että tämänkertaiset nesessiivirakenteet eivät ole eksistentiaaleja vaan ei-eksistentiaaleja. Niiden semanttinen erittely osoittaa sen selvästi: lauseet eivät sisällä eksplisiittiiä ilmoitusta subjektin tarkoitteen olemassaolosta tai olemaan tulemisesta, vaan tarkoitteen olemassaolo edellytetään ennalta. Samaan tulokseen johtaa transformatorinen analyysi. Niinpä esimerkkiin »Eri *kaapelit* on *oltava* tietyissä syvyyksissä» sisältyy nimenomaan ei-eksistentiaalinen lauseen »Eri *kaapelit* ovat tietyissä syvyyksissä» (eikä eksistentiaalilauseen »Tietyissä syvyyksissä *on* eri *kaapelit*») transformaatio, ja samanlainen tulkinta on luontevin tai ainoa mahdollinen kaikkiin muihinkin esimerkkeihin. Rakenteiden nominatiivisubjekti on merkityksen muuttumatta aina vaihdettavissa genetiivisubjektiin, joka on luonteenomainen juuri ei-eksistentiaaleille nesessiivirakenteille (yhtä hyvin siis: Eri *kaapelien* on oltava tietyissä syvyyksissä, kuin: Eri *kaapelit* o. o. t. s.). Tämantyypisiin *on oltava* -ilmauksiin voi liittyä myös predikaatiivi — piirre, joka on aivan outo eksistentiaali-ilmauksille. Esimerkkejä:

Olosuhteet on lisäksi *oltava sellaiset*, ettei ottelu ulkokentällä ole mahdollinen. US 10. 7. 1954.

Jos siis tie on huono, *on nopeus* myös *oltava* sen mukainen, että sillä tiellä ajoneuvo voidaan hallita. US 8. 5. 1955.

[Kanootin] *aukko on oltava* niin suuri, että siitä on mukava päästä ulos. Meloja Sylvi Saimo radiohaastattelussa 21. 7. 1961.

Jääpeitteen *paksuus on oltava* noin neljä senttimetriä, ennenkuin sen pintaa päästään luistimien terillä koittelemaan [!]. US 18. 12. 1963.

»*Koulumuudistus oltava* joustavasti *muotoiltu*». Otsikko HS:ssa 26. 2. 1967. (Itse uutisteksti alkaa: *Koulumuudistustulain tulee olla* niin joustavasti *muotoiltu*, että se jättää oven avoimeksi erilaisille tulevaisuuden mahdollisuuksille, sanoi - - professori Jan-Magnus Jansson puhuessaan lauantaina Kokkolassa.)

Nyt esitetty ilmaustyyppi tuo mukanaan uusia pulmia: mikä on sen asema yleis-kielen syntaktisessa järjestelmässä, ja miten siihen olisi suhtauduttava normituk- sessa? Kummankin kysymyksen ratkaisu jää ymmärtääkseni riippumaan seuraavaksi käsiteltävistä rakenteista.

5. Vaille huomiota on jäänyt sekin, että myös *pitää, täytyy, tulla* -verbien ohella käytetyssä ei-eksistentiaalissa infinitiivirakenteessa tavataan yleisimmästä käytän- nöstä poikkeavasti melko usein samanlainen ilmiö: intransitiivin infinitiivin yhtey- dessä rakenteen subjekti (ei tosin yleensä henkilösubjekti) on nominatiivissa eikä genetiivissä. Esimerkkejä:

pitää ~ täytyy ~ tulee olla

Kouvolan *ulkonäkö ei pitäisi olla* esteenä kaupungiksi muuttumiselle. US 16. 3. 1959.

Kavaljeerinsa johdolla kiersivät daamit koulua - -, näkivät - - kuinka mil- liseen *kaappi täytyy olla* kunnossa, jos lomalle mielti päästä - -. US 4. 2. 1964.

Vedenpinta on juuri siinä maksimikorkeudessa, missä *se* maataloushallituksen päätöksen mukaan *tulee ollakin*. HS 22. 8. 1964.

Tämä *osa* tehdaslaitoksesta *pitäisi olla* valmiina vuoden 1966 keväällä. STT:n uutistekstistä 13. 11. 1964.

Vain esiupseerit saivat astua tämän kehän sisäpuolelle, mutta heillä *täytyi* silloin olla toisessa kädessä grogilasi ja toinen *käsi täytyi olla* avoimena. Veijo Meri, Everstin autonkuljettaja, 1966, s. 114.

Terttu Karhula on myös sitä mieltä, että kauniit *esineet pitää olla* näkyvissä, ei sul- jettujen ovien takana. Kotiliesi 1/1967.

Erikseen huomattakoon seuraavanlaiset varsin tavalliset esimerkit, joissa *olla*- verbiin liittyvä predikaatiivi:

Ase pitää olla metsästyslain mukainen, väljyydeltään vähintään 8 mm ja avotähti- minen. US 22. 9. 1954.

Jos nimityksen todetaan tapahtuneen perusteilla, jotka liittyvät lainvastaiseen toimintaan, *pitäisi peruutus olla* tarvittaessa mahdollinen. Ylioppilaslehti 2/1955.

Professori Hakulinen huomautti seuraavista seikoista: - - sivulla 12 esitetty kan- sanrunouden *esimerkki olisi pitänyt olla pitempi*. Suomen kielen opiskelijan laatimasta laudaturseminaarin pöytäkirjasta 1958.

Sitähän tämä meidän työmmme tulisi olla ennen kaikkea. US 9. 8. 1959.

Jos on omalaatuista, että valtion päämies yleensä ottaa hoidellakseen kansalaisjärjestöjen keskinäisiä suhteita, niin lopputulokseltaan *tapaus täytyy olla* hänelle valitettava arvovallan *menetys* - - . US 6. 8. 1960 (sitaatti Kansan Lehdestä).

Ne [ylioppilaskirjoitukset] pitäisi voida uusia useamman kerran vuodessa, ja lisäaineiden tai kokonaan uuden aineyhdistelmän *valinta tulisi olla mahdollinen*. HS 15. 6. 1962.

Mutta ne suomalaiset kynttilät kyllä usein valuu vaikka *ne pitäis olla valumattomia*. Repliikki helsinkiläisen kauppat. maisterin suusta 1962.

Lasten *ruoka pitää* heidän kasvunsa vuoksi *olla monipuolista* - - . Kotiliesi 14/1964.

Ensimmäinen *kaari* perässä ja keulassa *piti olla* tavallista *vahvempi*. US 22. 1. 1966.

tulee tapahtua

Elatusvelvollisten työlaitokseen *määräminen tulisi tapahtua* huomattavasti harvemmin kuin aikaisemman lain voimassaoloaikana. US 13. 2. 1966.

Kastamatonta lasta ei merkitä kirkonkirjaan seurakunnan jäseneksi, joten nimcn *antaminen tulee* silloin *tapahtua* ilmoituksella siviilirekisteriin. HS 30. 10. 1966.

täytyy sijaita

- - suunnitteilla oleva *virastotalo täytyy sijaita* lähellä valtioneuvostoa ja muita hallinnollisia rakennuksia. US 13. 8. 1964.

täytyy kuulua

Professori V. J. Sukselainen ilmoitti presidentille, että »vähemmistöhallituksen muodostaminen *täytyy kuulua* niille jotka ovat nykyisen tilanteen aiheuttaneet». Lalli 12. 4. 1962.

pitää pysyä

Kun on kasvanut nuoruutensa maalla, *pitää* toki *kirves* kädessä *pysyä*, sanoo akateemikko Erkki Laurila kesämökkinsä pihalla Pälkäneellä. Kotiliesi 12/1967.

täytyy nousta

Sitten *täytyy* kyllä *palkatkin nousta* ainakin viisinkertasiks. Repliikki itäsuomalais-syntyisen korkeakoulunlehtorin suusta 1961.

Ensi katsomalta voisi luulla, että näissä esimerkeissä on kysymys *pitää, täytyä, tulla* -verbien monipersoonaisesta käytöstä, jollaista vieraskielisen vaikutuksen johdosta tavataan sekä vanhassa kirjasuomessa että eräissä murteissa (varsinkin Uudenmaan ruotsalaisalueeseen rajoittuvissa etelä- ja kaakkoishämäläisissä murteissa, ks. Pauli Saukkonen, Ims. kielten tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa I s. 123—124, 128, 147—148). Tällainen tulkinta ei kuitenkaan riitä selittämään niitä ilmeisiä rajoituksia, joiden alaisia kyseiset yleiskielen ilmaukset ovat ja joita murteellisessa monipersoonaisessa käytössä ei tunneta. Niissä murteissa, joissa *pitää* ja *täytyä* -verbejä käytetään monipersoonaisesti, voi infinitiivinä näet olla yhtä hyvin transitiivi- kuin intransitiiviverbi, ja *pitää, täytyä* -verbeistä käytetään subjektisuhteiden mukaan mitä

tahansa muutakin persoonamuotoa kuin yks. 3. persoonaa. Henkilösubjekti on kyseisessä murteellisessa ilmaustyyppissä muutenkin tavallinen. Jokunen Saukkosen aineistoa täydentävä esimerkki Tuusulan murteen muistiinpanoistani:

Emäntä piti ottaas sem pois minult. (Infinitiivinä transitiiviverbi.)

Kyl pappi täytyy kumminki tiätääm mihkä joutuu. (Samoin.)

Iha vaa väkistes se [subj.] piti viäräm minun [obj.]. (Samoin.)

Semmossen tuapin neet täyty juaraj joka aamu neet miähet. (Samoin.)

Miä täyryi ollas sii vaa. (Predikaatti yks. 1. pers:ssa.)

Em miä ymmärräm mikä minun on ku miä täyryn aina itkee. (Samoin.)

Vaihka tyätä meiki täyryttii tehrä. (Predikaatti mon. 1. persoonaa korvaavassa passiivimuodossa, infinitiivinä transitiiviverbi.)

Tämäntapaista käyttöä ei yleiskielessä näytä lainkaan esiintyvän; kuten havaittiin, infinitiivinä on yleiskielen esimerkeissä aina intransitiiviverbi,¹ henkilösubjektia ei (ainakaan yleisesti) käytetä, ja lauseen predikaatti on aina yks. 3. persoonassa. Pantakoon merkille se kyseisiä yleiskielen ilmauksia eksistentiaalilauseisiin lähentävä seikka, että predikaattiverbin muotoa koskeva rajoitus pätee myös mon. nominatiivissa olevan subjektin yhteydessä (sanotaan *Kauniit esineet p i t ä ä olla näkyvissä*, aivan kuten eksistentiaalilauseessa *Autossa p i t ä ä olla hyvät jarrut*²) ja että persoonapronomini ei subjektina tule lainkaan kyseeseen (tyyppi *Minä piti [t. *pidin*] *pyssyä piilossa* on yhtä mahdoton kuin eksistentiaali tyyppi *Kotona pitää [t. *pidät*] *olla edes sinä*).

Vaikkei esimerkkieni valaisema yleiskielen lausetyyppi siis voikaan selittyä kansankielen sekundaarien monipersonaisuustapausten pohjalta, on toisaalta mahdollista löytää sillekin selviä kansankielisiä esikuvia. Niin kuin Pauli Saukkosen esityksestä (Tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa I s. 116—118) ilmenee, voi infinitiivirakenteen subjekti eri murteissa olla varsinkin *pitää*-verbin yhteydessä nominatiivimuotoinen, vaikkei rakenne olisikaan eksistentiaali: Suoniemi *ne ryssäp piti ollas siä Paavolal Leukaluhih^h haurattuna*, Koskenpää *kurjet pitäs täneäm männä*, Laihia *sekim piti ollav valmihna* jne. Kun Saukkosen niukanlaiset esimerkit tällaisista ei-eksistentiaaleista rakenteista ovat upotettuina paljon runsaampien eksistentiaalien esimerkkien joukkoon, käytän tilaisuutta hyväksi ja luettelen vielä muutaman lisäesimerkin (kolmea erikseen osoitettua lukuun ottamatta omista kenttämuistiinpanoistani). Esimerkit ovat samantapaisia kuin yleiskielestä huomaamani; asiasubjektin yleisyys niissäkin on pantava merkille, vaikka myös henkilösubjektia näyttää esiintyvän.³

¹ Aivan poikkeukselliselta ja epäidiomaattiselta tuntuu seuraava satunnaisesti huomaamani esimerkki: Lisäksi *kilpailukiello pitäisi koskea* sulkemista kahdesta tai kolmesta saman kilpailun ottelusta eikä määräaikaa (US 27. 9. 1961). Tässä esimerkissä on ruotsin vaikutus tosiaan mahdollinen.

² Nykykielessä varsin poikkeuksellinen esimerkki, ehkä taas ruotsin suoranaista vaikutusta, on seuraava: - - Helsingin, Turun ja Vaasan kaupungit tulisivat säilyä kaksikielisinä niin kauan kuin niissä on 5000 ruotsinkielistä asukasta (Polttopiste 13/1962).

³ Tähän kuuluvaa aineistoa on esittänyt hämäläismurteista myös Artturi Kannisto (Lauseop. havaintoja Läntisen etelä-Hämeen kielimurteesta s. 218). Hän tähdentää aiheellisesti esi-

Ylöjärvi: *Ne piti lähteek* ['niiden kerrotaan lähteneen'] kahleskymmeneskahles päivä kesäkuuta [jääät nälkävuonna].

Ähtäri: Rauvvaskoivua ne *saunavihtat pittää olla*. SS, Eero Rämälä 1960.

Koskenpää: [Maitokuski vastaan tulevasta moottoripyörästä ärtyneenä:] *Se ruputoskim* [nim. moottorin ääntely] *piteä loppuwap* paikalla; Kun ne tehtaita isontelii nin kyllä *se täytyy hinta nousta*.

Hartola: *Lapsetha* siinä virassa [pärevalkean näyttäjänä] toas *täyty olla*.

Puumala: Särillen ne *merrat piti olla*, hyvi tiukkoja; *Toene* [tikku »takkanen»-nimisessä linnunvivussa] *pit ollas* sellaan huaraniekka; Sekkiik *karhuampuja pit ollas* sellaan jokkiit tietone [!].

Kiuruvesi: - - mutta *kylyvettäjä pittää olla* vanaha kunniallinen mummu ja sen kylvettäjän [NB!] pittää loihtee että: - - . SKVR VI 2: 6119, A. Tikkanen 1900.

Puolanka: - - kun *ne* [hameet] *pittää ollan* niil lyhvie. SKMK II s. 157.

Muhos: *Se piti se takki olla* 'auki että ne näky ne kellomperät.

Oulujoki: *Se* [kotitekoinen sahti] *pittää joitakuita* vuärokausija *käyvvä*.

Tämä lausetyyppi on nähtävästi vanhaa perua. Sellainen lause kuin *Liha pittää olla vahvassa suolassa* on ehkä suorastaan *pittää*-verbin vanhimpien käyttösuhteiden mukainen: siinä esihistoriallisessa vaiheessa, jolloin looginen tekijä alun perin monipersonaisen *pittää*-verbin + transitiivin infinitiivin yhteydessä jo oli totuttu ilmaisemaan genetiivillä (*Minun pittää syödä leipä*, alk. 'minulle kuuluu syötäväksi leipä'), saattoi nominatiivisubjekti hyvin tulla kysymykseen juuri intransitiivin infinitiivin yhteydessä. Näin on Saukkonen asian käsittänytkin, ks. mts. 121. On kuitenkin muistettava, että strukturaalisti ei nykyinen lausetyyppi enää ole tämän oletettavan esihistoriallisen lausetyypin tasolla. Juuri sen käytön omalaatuiset rajoitukset (infinitiivin intransitiivisuuden lisäksi erityisesti predikaatin esiintyminen pelkästään yks. 3. persoonassa ja persoonapronominien käymättömyys subjektiksi) osoittavat, että tyyppi nykyään kuuluu osana järjestelmään, jossa *pittää* + 1. inf. -ilmaukset ovat yksipersonaisia. Tässä järjestelmässä se taas on sikäli erikoisasemassa, että se muodoltaan muistuttaa suuresti eksistentiaaleja *pittää* + 1. inf. -ilmauksia, vaikka se merkitykseltään ja transformaatiohistorialtaan on selvästi ei-eksistentiaali.

Selvittämättä on, kauanko kirjakieli on kyseisen lausetyypin tuntenut. Jo sen yleisyys kansankielessä panee olettamaan, että sen vaikutusta on säteillyt kirjakieleen varhemminkin kuin vasta aivan viime aikoina. Tähän yhteyteen kuuluu varmaan mm. seuraava seitsemän vuosikymmenen takaisesta sanomalehtikielestä tapaamani esimerkki: »Hra Burgman aikoo rakennuttaa sähkön synnyttämistä varten voimakoneen Jyrängön koskeen. *Laitos pitäisi* jo ensi syksynä *joutua* käytäntöön» (Uusi Suometar 19. 1. 1898). En pitäisi suinkaan varmana, että vanhan kirjasuomenkaan luulotellut monipersonaisuustapaukset ovat kaikki todellisia; joukossa voi

---

merkeilleen yhteistä semanttista piirrettä: niillä »tahdotaan ilmoittaa, ettei nominaalimuodolla mainittu teko ole esineen oman toiminnan seurauksena». Vrt. s. 302 todettuun vastaavien nessiivirakenteiden »epätoiminnallisuuteen».

hyvin olla sellaisia, jotka itse asiassa pohjautuvat aitoon kansankieliseen yksipersonaiseen käyttöön.⁴ Syntaktikkojen kaavoittelussa tämäntapaiset lauseet, nähtävästi ruotsalaisuuden pelosta, ovat jääneet vaille ansaitsemaansa huomiota, eikä edes Nykysuomen sanakirja (sub *pitää, tulla, täytyä*) mainitse niitä lainkaan. Käsittääkseni niiden olemassaolo nykyiseen yleiskieleen kuuluvana lauseytyyppinä on vähitellen aika tunnustaa ja ottaa myös lauseopin esityksissä varteen. Tämän toteamuksen ei tosin tarvitse merkitä sitä, että kyseistä tyyppiä olisi pidettävä normaalityyillisessä kirjakielessä myös suositeltavana. Pidättyvyyteen kehottaa pari seikkaa. Ensinnäkin tämän tyyppin hyväksyminen täydelleen *Lihan pitää olla vahvassa suolassa* -tyypin veroiseksi lisäisi turhaan kirjakielen synonyymisten syntagmatyyppien määrää; se toisi syntaksiimme entisten lisäksi uudenlaisen vapaan vaihtelun, joka mutkistaisi järjestelmää mutta ei millään lailla edistäisi sen selvyttä. Toiseksi näyttää siltä, ettei normaali kielitunne ole taipuvainen pitämään nominatiivisubjektista tyyppiä tyyllisestikään aivan genetiivisubjektisen vertaisena. Tyyppi tunnettaneen pikemmin jollain tapaa arkiseksi ja siksi huolellisessa kielenkäytössä vierottavaksi. — Aivan samassa asemassa näyttävät olevan myös eräät *antaa*-verbin yhteydessä käytetyt infinitiivirakennetyypit ja eräät partisiippirakennetyypit, jotka ovat vanhaa perua mutta joita nykyinen kielitunne silti yleensä pyrkii vieromaan. Näiden rakenteiden ja *pitää*-jne. verbien yhteydessä käytettyjen infinitiivirakenteiden strukturaali rinnakkaisuushan on muutenkin ilmeinen. Tarkoitin tyypejä *Anna se kirja olla siinä* ja *Luultiin miehet hukkuneen*, joissa ei-eksistentiaalinen infinitiivi- tai partisiippirakenteen subjekti on vastaaville eksistentiaaleille rakenteille ominaiseen tapaan akkusatiivissa (tai siihen kieltolausestransformaation kautta palautuvassa partitiivissa) eikä säännönmukaisessa genetiivissä — yleisenä ehtona jälleen nominaalirakenteen predikaatin intransitiivius. Tyyppien historiallista taustaa, niiden esiintymistä vanhassa kirjakielessä ja murteissa ovat valaisseet mm. Ojansuu (Agricolan kiel. s. 126—130, 143—147), Osmo Ikola (Vir. 1954 s. 234—235) ja Saukkonen (Tulosjainfinitiivirakenteiden historiaa I s. 192—201). Muutama esimerkki niiden varjoelämästä nykyisessä kirja- ja yleiskielessä:

⁴ Monipersonaiselta *pitää*-verbin käyttö kyllä näyttää esimerkiksi seuraavissa tapauksissa, joissa infinitiivi on transitiivi (Agricolan esimerkit Ojansuun mukaan, ks. Agricolan kiel. s. 125): Ja henen Pijspawdhens toinen *pite saaman* (Agricola, KT II s. 315); Mutta iuhlana *piti waldamies* tauans ielkin heillen yhden Fangin *pästemen* (Agricola, KT III s. 175); Tämän Opetuslapsen [Johanneksen] on Christus tahtonut asetta äitillens pojaaxi, jälkeen hänen cuolemans, *joca händä piti catzoman, holhoman, ja warieleman* (Ikalensis, Kärsimisen historia, 1659, s. 162); *Ne* jotka tätä kuulit Hänen juustans, *pidit* myös siitä *uloswetämän* se [!] päätöxen - - (Franken Postilla I, 1780, s. 11). Kansanomaisen yksipersonaisuusperinteesen sitä vastoin tuntuisivat perustuvan mm. seuraavanlaiset tapaukset (infinitiivi intransitiivi, *pitää* yks. 3. persoonassa mon. nominatiivimuotoisesta subjektista huolimatta): *Silmälaudat pitä oleman* ulos sýsätý, eij cocon rypistetyt, *joca* on julmuden mercki (Cullainen Kirja, 1670, s. 11); - - *ne* cuiu itzens Jumalaan *pitäwät, pitä oleman* wahwat sen päälle, että - - (Raumannus, Luth. Catech., 1674, s. 29). Vaikka muodolliset kriteerit puuttuvat, tekisi mieli uumoilla mieluummin kansanomaisuutta kuin sveltisimiä myös seuraavassa Gananderin esimerkissä: - - sitten ne [ohrat] *pannaan* pussiin, *joca pitää oleman* niin suuri, että Hewosen turpa siihen mahtuu, - - (Eläinden Tauti-Kirja, 1803, s. 9). Epäilemättä vanhan kirjasuomen suhteet kaipaivat vielä runsaasti lisäselvitystä.

Tyyppi *annetaan se olla*

- - kiinteistölautakunta asettui sille kannalle, että *pensasaidat* ja *istutukset* olisi yleensä *annettava jäädä* paikoilleen, jos ne eivät huomattavasti estä näkyvyyttä - - .
US 1. 12. 1954.

Älä anna sitä *pyyheliinaa mennä* niiden vaatteiden mukana. Replikki akateemisesti sivistyneen yleiskielenpuhujan suusta 1967.⁵

Tyyppi *luullaan se olevan*

Toimitetuissa eduskuntavaaleissa on äänten laskeminen nyt niin lopulleen suoritettu, että *tulokset* eri puolueiden voimaan nähden voidaan *katsoa* nyt *olevan* tiedossa. Uusi Suometar 12. 7. 1908 (uudestaan US 12. 7. 1958).

Inkeröismurteet - - *selitetään* usein *syntyneen* siten, että pohjoisesta Laatokan Karjalasta - - siirtyi karjalaishemion haara Nevan ja sen eteläisten lisäjokien varsille. US 13. 9. 1960 (R. E. Nirvin esitelmän selostuksesta).

Alueen *vedentarve* on *arvioitu olevan* v. 1970 3,5 m³/s - -. Maalaiskunta 2/1964.

Se on mahdollista - - siten, että kansainvälisen oikeuden *normit katsotaan olevan* valtioiden normien yläpuolella ja valtioiden *normipyramidit* siis kansainvälisen oikeuden delegoimia. Paavo Kastari, US 30. 11. 1964.

Radion *etu todettu tulleen* turvatuksi. HS 20. 5. 1967 (otsikko).

Palaan tyyppiin *Kaapelit on oltava tietyissä syvyyksissä*. Esitetyn jälkeen on selvää, että se on kansankielelle ja myös yleiskielelle ominaisen tyyppin *Kaapelit pitää olla tietyissä syvyyksissä* analogiaa; nesessiivirakenteet ovat siis tässäkin kohden mukautuneet *pitää-* yms. verbien hallitseman infinitiivirakenteen malliin.⁶ Jos yleiskielen normituksessa omaksutaan se kanta, että nesessiivirakenteiden mukautumia kyseisenlaisten infinitiivirakenteiden kaavaan on arvioitava samoin kuin infinitiivirakenteita itseäänkin, joudutaan toteamaan, että nyt puheena oleva nesessiivirakenteen tyyppi tosin kuuluu nykyiseen yleissuomeen mutta on sen järjestelmän kannalta liikanaainen; tyylillisestikään se ei ole samanarvoinen kuin vastaava genetiivisubjektinen rakenne. Tämän päätelmän luulisin olevan myös kirjakieliseen ilmaisuun totutautuneen kielitunteen mukainen.

⁵ Kun infinitiivi- tai partisiippiirakenne kuuluu kieltolauseeseen, rakenteen partitiivimuotoinen subjekti voi vastata joko myöntölauseen partitiivia (ja sitä tietä nominaalirakenteen takana olevan finiittilauseen partitiivisubjektia) tai myöntölauseen akkusatiivia (ja sitä tietä rakenteen takana olevan finiittilauseen nominatiivisubjektia). Hyvä näyte näin syntyneestä »konstruktiohomonymiasta» on vaikkapa lause *Älä anna vettä valua*: se palautuu kieltolause-transformaation kautta joko lauseeseen *Anna vettä valua*, jolloin infinitiivirakenne on eksistentiaali (takana finiittilause *Vettä valuu*), tai lauseeseen *Anna vesi* (= veden) *valua*, jolloin rakenne on eksistentiaali (takana finiittilause *Vesi valuu*). Esimerkkilause *Älä anna sitä pyyheliinaa mennä* on selvästi jälkimmäisen vaihtoehdon mukainen — ei ole kyseessä sen estäminen, että pyyheliinaa menisi, vaan sen, että pyyheliina menisi.

⁶ Kuinka luonnollista tällainen mukautuminen on, osoittaa Koskenpään murteesta muistiin panemani esimerkki, jossa *a:n* [on, käy] *oleminen* -tyyppisen infinitiivirakenteenkin genetiivisubjekti on analogisesti korvautunut nominatiivilla: *Toiset sanoo että juoksevassa veessä* [on pellavat paras liottaa], mutta *ne ei käy* sitte *oleminen* kauan siellä. Vrt. *ne ei pidä olla kauan siellä*.

6. Yksipersonaisen verbin yhteydessä käytetyn infinitiivirakenteen malli on voinut vaikuttaa muuallekin kuin niihin nesessiivirakenteisiin, joiden predikaattina on pass. 1. partisiipin yks. nominatiivi. Kun käsitelin tyyppiä *Filosofillakin on oltava kengät* Penttilän kieliopin arvostelussani Vir. 1958 s. 103—104, huomautin ohimennen siitä, että subjektipersonaa usein näkee ja kuulee ilmaistavan (finiittilauseen) subjektinsijoilla tavanomaisen genetiivin sijasta myös *on syytä, on pakko, on hyvä* + 1. inf. lat. -tyyppisissä ilmauksissa. Mainitsin silloin kolme esimerkkiä; täydennän niitä nyt hiukan runsaammalla aineistolla.

on määrä + 1. inf.

Moskeijaan *on määrä mahtua 75 henkilöä*. US 26. 2. 1959.

on pakko + 1. inf.

Kun vielä muistaa -, että hänellä [lähetyksen sanomalehtiavustajalla] *on»viran puolesta» pakko olla* mahdollisimman laaja *tuttavapiiri* - - voi ymmärtää, miten suuri urakka näillä maamme virallisen mainoksen hoitajilla on. Yhteishyvä 56/1957.

Vuodesta 1892 lähtien *oli* oppikouluissa *pakko olla* myös *koululääkäri*. US 2. 10. 1961.

Vasta sanotun kymmenluvun lopulla *oli* tässä suhteessa *pakko tapahtua muutos* - -. Yrjö A. Jäntti, US 27. 4. 1963.

Tarkistusta on siis pakko tapahtua. US 6. 12. 1963.

on tarkoitus + 1. inf.

Hämeentien *valoilla on tarkoitus olla* 3 eri *ohjelmaa* liikennemäärien mukaan - -. Ilta-Sanomat 15. 9. 1962.

on syytä + 1. inf.

Tällä 9—10 kilometrin pituisella tieosuudella ajetaan yleensä kovaa vauhtia, *nopeusrajoituksia* ei ole *eikä olisi syytä ollakaan* - -. US 8. 3. 1961.

Jos anemia on vaikea, ruokalistalla *olisi syytä olla* 2—3 kertaa viikossa *maksaa* tai *sisälmysruokia*. Kotiliesi 19/1964.

Kolme paria kenkiä *on* mielestäni naisella *syytä olla* mukana, sillä matkalla kuluu paljon kenkiä - -. HS 14. 3. 1965.

on hyvä + 1. inf.

Tällaisten vierailujen varalle *olisi hyvä olla* olemassa aina jotakin helpostisäilyvää *juustoa*. Seura 1954.

Opettajalla *on hyvä olla* joku *erikoisharrastus*. US 2. 9. 1962.

— Siinä otsassa, Marjukka sanoi, *eikö siinä olisi hyvä olla* jonkinlainen *kyhmy* silmien yläpuolella. Eeva Joenpelto, Viisaat istuvat varjossa, 1964, s. 249.

Paluulippu hyvä olla. HS 29. 5. 1966 (väliotsikko).

on mukava + 1. inf.

Kesähuvilan lämmitys on melkoinen pulma: sitä ei tarvita säännöllisesti, mutta *lämmitysmahdollisuus on mukava olla* olemassa sateisina päivinä. Apu 15/1966.

on mahdollista + 1. inf.

Jos jostakin luonnonlaista *on mahdollista olla* olemassa *poikkeuksia* eli jos sen totuus ei ole välttämätön, niin tämän oletuksen mukaan näitä poikkeuksia myös joskus todella esiintyy. Jaakko Hintikka, US 15. 2. 1964.

on edullista + 1. inf.

Kaikki muut yltyivät selittämään miten *edullista on olla dollareita*. Repliikki etelä-suomalaisen fil. maisterin suusta 1966.

on paikallaan + 1. inf.

Poliisi suositteleekin tällaisten [mukavuus]laitosten rakentamista maanalaisiksi, minkä lisäksi niissä *olisi paikallaan olla* tarpeellinen *valvonta*. US 11. 11. 1960.

Kuten Pauli Saukkonen on Vir. 1966 s. 156 huomauttanut, tämäntyyppiset ilmaukset jäsentyvät niin, että yhtenä osana niissä on samanlainen eksistentiaali infinitiivirakenne kuin tyypissä *Talossa pitää olla isäntä*. Tyypin syntymisen edellytyksenä on nähtävästi ollutkin juuri se, että vanhempi tyyppi *Meidän on määrä päästä sisään, Hänen on hyvä tulla tänne* on alettu hahmottaa alkuperäisestä jäsennyksestä poikkeavasti: *on määrä, on hyvä* yms., jotka merkitykseltään vastaavat sellaisia yksipersonaisia verbejä kuin *pitää, täytyy, sopii, kannattaa*, on käsitetty tällaisten verbien veroisiksi liittopredikaateiksi ja jaksot *meidän päästä, hänen tulla* vuorostaan näistä liittopredikaateista riippuviksi ei-eksistentiaaleiksi infinitiivirakenteiksi. Tämän jälkeen oli vastaava eksistentiaali infinitiivirakenne yhtä luonnollinen järjestelmän täydennys kuin esimerkiksi eksistentiaali nesessiivirakenne oli vanhastaan käytetyn ei-eksistentiaalinen nesessiivirakenteen vastakohtana. Kuinka helposti tällainen liittopredikaattihahmotus voi syntyä, osoittaa seuraava esimerkki, joka struktuurisesti ei ole muuten edellisiin täysin verrattavissa: Sitä paitsi siitä [lisensiaatintyön johdannosta] *on vaarassa syntyä* liian *pitkä* (fil. maisterin suusta kuulemani 1959). Vanhastaan on tietysti ollut mahdollinen esim. lause *Johdanto on vaarassa venyä*. Kun siihen sisältyvä sanaliitto *on vaarassa* merkitsee käytännössä samaa kuin yksisanainen predikaatti *uhkaa*, se on saanut samanlaisen modaalien käytön (Siron tarkoittamassa mielessä) kuin *uhata* ja monet muut verbit, ja niin sen avulla on voitu alkuperäisestä käytännöstä poikkeavasti muodostaa jopa äskeisen kaltainen eksistentiaali-ilmaus.

Luultavaa on, että tässäkin kuvattu analogiakehitys on verraten nuorta, lähinnä vasta nykysuomalaiselle kirja- ja yleiskielelle ominaista. Saukkonen (Tulosijainfinitiivirakenteiden historiaa II s. 173—174) on tosin esittänyt varauksellisesti senkin mahdollisuuden, että esim. eksistentiaali lausetyyppi *Se kirja on hyvä olla jokaisella* olisi jäsennyksen siirtymisen tietä syntynyt suoraan esihistoriallisesta tyypistä, jossa *hyvä* olisi subjektipredikaatiivi ja *olla* siihen liittyvä adverbiaali (alk. siis 'se kirja on hyvä olemaan jokaisella'). Tällaista selitystä vastaan puhuu kuitenkin muun muassa se, että kyseinen eksistentiaalityyppi on suomen murteissa ilmeisesti erittäin harvinaisen. Saukkosella ei ole siitä yhtään esimerkkiä; itse olen kirjannut Mäntyharjun murteesta seuraavan esimerkin, joka hyvin voi olla samanlainen syntaktinen

uudiskehittymä kuin käsitykseni mukaan yleiskielenkin rakenteet: *Os se mukava ollav* Villestä [valo]kuva. Sellaiset runsaslukuiset tapaukset, joissa *olla*-verbiin liittyy substantiivi subjektin sijassa (*määrä, pakko, tarkoitus, syytä*) tai jopa paikallissijassa (*paikallaan*), eivät ole Saukkosen ajattelemasta alkutyyppistä mitenkään juonnetta-vissa.

Yleiskielen normituksessa ei käsitellynlaisiin rakenteisiin ole toistaiseksi otettu kantaa. Itse huomautin Vir. 1958 s. 104, että »tällaisiakaan rakenteita tuskin voidaan aivan suoralta kädeltä tuomita, niin analogisia kuin ne ovatkin», ja samalla kannalla pysyisin edelleen. Sujuvuudeltaan eivät kaikki edelle lainaamani esimerkit ehkä ole ihan samanarvoisia. Luontevimpia niistä pystyisi tuskin monikaan välttämään omassa puheessaan ja kirjoituksessaan — siinä määrin tämä tyyppi jo on piintynyt nykyiseen yleiskieleen —, mutta toisaalta on mahdoton vetää selvää rajaa luontevien ja vähemmän luontevien tapausten välille. Ilmaustyyppi on omiaan kartuttamaan kielen ilmaisumahdollisuuksia, vaikkei olekaan aivan selvää, vaikuttaako se syntaksin kokonaisjärjestelmään yksinkertaistavasti vai pikemmin mutkistavasti. Tekisi mieli jättää ratkaisuvälillä näissäkin tapauksissa ennemmin kielitajulle kuin vasiten luotavalle kielioopin säännölle, jota käytännössä tuskin kuitenkaan jaksettaisiin noudattaa.

Probleme der unpersönlichen Konstruktionen im Finnischen

VON TERHO ITKONEN

In der heutigen finnischen Schriftsprache und gesprochenen Gemeinsprache findet man häufig Sätze wie *Johantajalla on oltava kosketus joukkoihin* 'Der Führer muss Kontakt zu den Truppen (od. Massen) haben', worin *on* 'ist' das unpersönliche Prädikat und die Wortverbindung *oltava kosketus* (1. Partiz. Pass. eines intransitiven Verbs + Nom. eines Substantivs) die davon abhängige nezessive Nominalkonstruktion mit existentieller Bedeutung ist. Derartige Konstruktionen hat man für grammatisch falsch gehalten, wogegen man die entsprechenden nichtexistentiellen Nezessivkonstruktionen, in denen das Subjekt der Konstruktion im Genitiv steht, ohne weiteres gutgeheissen hat. Der Verf. zeigt u.a. mit transformatorischen Mitteln, dass die Begründungen des ablehnenden Urteils nicht stichhaltig sind. Der Konstruktionstyp ist zwar historisch gesehen analogisch (nach dem Muster *Johantajalla pitää olla kosketus joukkoihin* id.), aber er ist auch bei Personen, die ein gutes Finnisch schreiben und sprechen, gewöhnlich und zweifellos durchaus brauchbar.

An den obenerwähnten Satztyp erinnert der Typ *Kaapelit on oltava tietyissä syvyyksissä* 'Die Kabel müssen in bestimmten Tiefen sein', der die Nezessivkonstruktion *kaapelit oltava* enthält (Nom. eines Substantivs +

1. Partiz. Pass. eines intransitiven Verbs). Derartige Sätze sind nicht existentiell, trotz irreführenden formalen Kennzeichen (das Subjekt der Nezessivkonstruktion steht im Nominativ und nicht im Genitiv wie gewöhnlich in nicht-existentiellen Nezessivkonstruktionen). Das Analogiemuster für den Typ haben solche nichtexistentielle Sätze abgegeben wie *Kainiit esineet pitää olla näkyvissä* 'Schöne Sachen sollen sichtbar sein', wie man sie sowohl in der Gemeinsprache als auch in den Mundarten kennt; offenbar sind sie altes Spracherbe. Obgleich diese beiden nichtexistentiellen Satztypen in der heutigen Gemeinsprache faktisch vorkommen, haftet ihnen eine einigermaßen familiäre stilistische Färbung an, weshalb man sie in gepflegter Schriftsprache im allgemeinen vermeidet.

Schliesslich werden die zwei folgenden existentiellen Satztypen behandelt: *Moskeijaan on määrä mahtua 75 henkilöä* 'In der Moschee sollen 75 Personen Platz haben' und *Opettajalla on hyvä olla jokin erikoishar-rastus* 'Es ist gut, wenn ein Lehrer irgendeine besondere (Freizeit)beschäftigung hat'; sie sind auf dem Wege einer ähnlichen Analogie entstanden wie der eingangs erwähnte Typ *Johantajalla on oltava kosketus joukkoihin*.